A VUNAPAINA

A vavaki na rakarakan a gunagunan ma ra tarai

1 Ta ra vunapaina God i ga vaki ra
bala na bakut ma ra rakarakan a
gunagunan. 2 Ma ra rakarakan a guna-
gunan i ga purpuruan, ma i kapakapana
ka, ma ra lamanana i ga bobotoi; ma ra
Tulungea i God i ga bebe ta ra ul a polo.
3 Ma God i ga biti: A kapa na vana ri-
kai! Ma ra kapa i ga vana rikai. 4 Ma God
i ga gire ra kapa i boina; ma God i ga tibe
varbaiane vue ra kapa kan ra bobotoi.
5 Ma God i ga vatang ra kapa ba a Bung
na Keake, ma ra bobotoi ba a Bung na
Marum. Ma i ga ravian ma i ga malana,
a luaina bung.
6 Ma God i ga biti: A ngala na maup
na vana rikai livuan ta ra lavur polo, ma
na tibe varbaiane ra lavur polo! 7 Ma
God i ga vaki ra maup ma i ga tibe var-
baiane vue ra tava ta ra vavai na maup
kan ra tava ta ra ul a maup; ma i ga da-
mana ka. 8 Ma God i ga vatang ra ul a
maup ba a Bala na Bakut. Ma i ga ravian
ma i ga malana, a vauruana bung.
9 Ma God i ga biti: A lavur polo ta ra
vavai na bala na bakut diat a vana guvai
tai ta kopono kiki upi ra pia i ge na vana
rikai; ma i ga damana ka. 10 Ma God i ga
vatang ra pia i ge ba a Gunan, ma ra kiki
guvai na lavur polo ba a Ta; ma God i ga
gire ba i boina. 11 Ma God i ga biti: A
vura na gol rikai ta ra pia, ma ra davai
ba na vuai ra patina, ma ra davai ba na
vuai ra vuaina, tikatikai da kana manga-
mangana iat; ma diat a tavua tana ta ra
gunagunan! Ma i ga damana ka. 12 Ma ra
vura i ga gol rikai ta ra pia, ma ra davai
ba i vuai ra patina da kana mangamanga-
na iat, ma ra umana davai ba diat a vuai
ra vuai diat, nina ba diat a tavua tana
mulai da kadia mangamangana; ma God
i ga gire ba i boina. 13 Ma i ga ravian ma
i ga malana, a vautulana bung.
14 Ma God i ga biti: A umana kapa
diat a vana rikai ta ra maup arama liu,
upi diat a tibe varbaiane vue ra bung na
keake ma ra bung na marum; boina ba
diat a umana vakilang ure ra umana e,
ma ra umana bung, ma ra umana kilala;
15 ma ra umana kapa diat a ki arama liu
upi diat a vakapa ra rakarakan a guna-
gunan; ma i ga damana ka. 16 Ma God i
ga vaki a ura ngala na kapa, nina i ngala
ta dir i kure ra bung na keake, ma ra
ikilik i kure ra bung na marum; ma ra
lavur tagul bula. 17 Ma God i ga vaki diat
arama liu upi diat a vakapa ra gunagu-
nan, 18 ma upi diat a kure ra bung na
keake ma ra bung na marum, ma upi
diat a tibe varbaiane vue ra kapa ma ra
bobotoi. Ma God i ga gire ba i boina ka.
19 Ma i ga ravian ma i ga malana, a vai-
vatina bung.
20 Ma God i ga biti: A lavur polo diat
a kor ma ra lavur mangana i laun, ma ra
umana beo diat a purpururung arama liu
ra maup! 21 Ma God i ga pait ra lavur
konakonom ma ra lavur mangana i laun
ma i peal ta ra polo, tikatikai da kana
mangamangana iat, ma ra lavur beo i
purpururung da kana mangamangana
iat; ma God i ga gire ba i boina. 22 Ma
God i ga tata vadoane diat ma i ga biti:
Avat a kakava mulamulai ma avat a va-
pealane avat, ma avat a kor ta ra polo na
ta, ma ra umana beo diat a peal ta ra
gunagunan. 23 Ma i ga ravian ma i ga ma-
lana, a vailimana bung.
24 Ma God i ga biti: A lavur mangana
i laun na vana rikai ta ra pia, tikatikai da
kana mangamangana iat, a umana vava-
guai ma ra umana mangana dia kakao
ma ra umana leing ta ra pui da kadia ma-
ngamangana! Ma i ga damana. 25 Ma
God i ga pait ra leing ta ra pui da kana
mangamangana ma ra umana vavaguai
da kadia mangamangana ma ra lavur
mangana dia kakao ra pia da kadia ma-
ngamangana; ma God i ga gire ba i boina.
26 Ma God i ga biti: Dat a pait ra tarai
varogop ma dat ma ta ra malalar i dat;
ma diat a kure ra en ara na ta ma ra uma-
na beo dia purpururung arama liu ta ra
maup, ma ra umana vavaguai, ma ra
rakarakan a gunagunan par, damana bu-
la ra lavur mangana i kakao ra pia. 27 Ma
God i ga pait ra tarai ta ra malalarina;
ta ra malalar i God i ga pait ia; i ga vaki
dir a tutana ma ra vavina. 28 Ma God i
ga tata vadoane dir ma i ga biti ta dir:

Amur a vakubur ra tarai, ma amur a
vapealane amur, ma avat a kor ta ra ra-
karakan a gunagunan, ma avat a uvia
pa ia, pi avat a kure ra en na ta ma ra
lavur beo liuliu, ma ra lavur mangana i
laun ma i kakao ra pia. 29 Ma God i ga
biti: Gire, iau tar tul tar ta mumur a lavur
mangana davai dia vuai ra pat i diat ta ra
rakarakan a gunagunan, ma ra lavur
davai par dia vuai ra vuai diat, nina diat
a tavua mulai tana; amumur magit na
nian; 30 ma iau tar tul tar ra lavur davai
i lubalubang ta ra lavur mangana vava-
guai ma ra lavur beo liuliu, ma ra lavur
mangana i kakao ra pia ma i laun, upi
adia nian. Ma i ga damana. 31 Ma God i
ga gire ra lavur magit par i ga pait ia, ma
gire, i vakak tuna. Ma i ga ravian ma i ga
malana, a valaptikaina bung.

2 Damana i ga pait vapar ra bala na
bakut ma ra rakarakan a guna-
gunan ma ra pepeal magit tana. 2 Ma ta
ra valavuruana bung God i ga tar pait ot
pa kana papalum, nina i ga ongor tana,
ma i ga ngo ta ra valavuruana bung kan
ra lavur papalum i ga tar pait ia. 3 Ma
God i ga vadoane ra valavuruana bung
ma i ga vagomgom ia, tago i ga ngo kan
ra lavur papalum tana, nina i ga vaki ia,
ma i ga tar pait ia.

4 Go ia ra vunapai ra bala na bakut
ma ra vunapai ra rakarakan a gunagunan
ta nam ra e ba di ga vaki dir ma ba ra
Luluai God i ga pait ra rakarakan a guna-
gunan ma ra bala na bakut. 5 Ma pa ta
davai na pui i ga gol boko ta ra rakara-
kan a gunagunan ma pa ta lubang na ma-
git kai ra gunan i ga tar tavua, tago a
Luluai God pa i ga tul tar boko ra bata
ta ra gunagunan, ma pa ta tutana boko
upi na palum ra pia; 6 ia kaka a vual i ga
tubang rikai ta ra gunan ma i ga vabilim
ra mata i ra rakarakan a gunagunan.
7 Ma ra Luluai God i ga pait ra tutana ma
ra tobon na pia, ma i ga vu tar ra ubar na
nilaun ta ra bilauna; ma ra tutana i ga
laun tana.

A uma Eden

8 Ma ra Luluai God i ga pait tika na
uma na davai ta ra papar a taur, ma i ga
vaki ra tutana tana, nina i ga mal ia.
9 Ma ra Luluai God i ga vatavua ra lavur
davai, ba di manane diat, ma dia topa ra
nian; ma ra davai na nilaun bula, i ga tur
livuan ta ra uma, ma ra davai ba da nu-
nure tana ra boina ma ra kaina. 10 Ma
tika na tava alir i ga vana rikai maro
Eden, upi na vabilim ra uma; ma abara i
vana varbaiai upi na ivat na tava alir.
11 A luaina, a iangina Pison, ma i ga alir
kikil ra gunan Kavila, nina ba di ga gire
ra goled tana; 12 ma ra goled kai nam ra
gunan i ga boina; a bulit na davai, a ia-
ngina bedolak, i tur bula tana, ma ra bo
na vat, a iangina onik. 13 A vauruana
tava alir di vatang ia ba Gion, nina ba
i vana kikil ra gunan Kus parika. 14 Ma
ra iang i ra vautuluna tava alir ba Kide-
kel, nina i alir upi ra matana taur ta ra
gunan Asiria. Ma ra vaivatina tava alir
ia ra Oiparat. 15 Ma ra Luluai God i ga
agure ra tutana ma i ga vaki ia ta ra uma
Eden upi na papalum tana ma upi na
balaure. 16 Ma ra Luluai God i ga var-
tuluai pire ra tutana, ma i ga biti: Una
ian ta ra lavur davai dia tur ta ra uma;
17 ma koko una ian ta ra davai di nunure
tana ra boina ma ra kaina, tago nam ra
bung u ian tana, a dovotina una virua.

18 Ma ra Luluai God i ga biti: Pa i
boina ba ra tutana na ki varkolono; ina
vaki kapi kana ta tika na tena marama-
ravut. 19 Ma ra Luluai God i ga pait ra
lavur vavaguai, ma ra lavur leing kai ra
pui, ma ra lavur beo dia vana liu; i ga
pait diat ma ra pia, ma i ga agure diat
tadav ra tutana, upi na gire ba na vatang
diat ma ra ava; ma ra lavur magit i laun
na kap nam ra iangina ba ra tutana na
vaiang tar ia. 20 Ma ra tutana i ga vaiang
tar ra iang i ra lavur vavaguai ma ra lavur
beo dia vana liu, ma ra lavur leing par kai
ra pui; ma pa ta tena maramaravut boko
kai ra tutana. 21 Ma ra Luluai God i ga
tulue ra mamat na nidiop tadav ra tuta-
na; ma ba i tarurungai, i ga tak vue tika
na ur na pal a virvirina tana, ma i ga va-
bonot ra mata ma ra viono. 22 Ma ra
Luluai God i ga mal pa tika na vavina ma
ra ur na pal a virvirina, ma i ga agure
pirana. 23 Ma ra tutana i ga biti: A uruna
tai ra urugu ma a viono tai ra viogu. Da
vatang ia ba Vavina, tago di ga pait va-
arike tai ra Tutana. 24 Kari a tutana na
vana kan tamana ma nana ma na ki pire
kana vavina, upi dir tikai ka. 25 Ma dir
par pa dir ga mal boko, a tutana ma kana
vavina, ma pa dir ga vavirvir.

A bunura kai ra tarai

3 Ma ta ra lavur leing par ba ra
Luluai God i ga pait diat, a vui
i lia ma ra kabinana ure ra vavagu. Ma

i ga biti tai ra vavina dari: A dovotina
vang, God i ga tigal amur, ba koko amur
a ian ta ra lavur davadavai ta ra uma?
2 Ma ra vavina i ga biti tai ra vui: Amir
a ian ta ra vuai ra lavur davai ta ra uma;
3 ia kaka ure ra vuai ra davai livuan ta ra
uma God i ga biti dari: Koko amur a ian
tana ma koko amur a bili ia, kan amur
a mat. 4 Ma ra vui i ga biti tai ra vavina:
Vakir amur a mat, pata tuna; 5 ma God
i nunure ba ta nam ra bung amur a ian
tana, na tapala ra mata i mumur, ma
amur a vardada ma God ma amur a ma-
toto ta ra magit i boina ma ta ra magit i
kaina. 6 Ma ba ra vavina i ga gire bà ra
davai i topa ra nian, ma ba a magit na
varmananai ta ra matana, ma ba ra davai
i boina, tago i varvamatoto, i ga takan
pa ta vuaina tana ma i ga en ia, ma i ga
tabar bula kana tutana me, ma i ga ian.
7 Io, a mata i dir i ga tapala muka, ma dir
ga nunure ba pa dir mal; ma dir ga ingit
guve ra umana mapina lovo, ma dir ga
mal me.

8 Ma dir ga valongore ra nilai ra Lu-
luai God, ba i vanavana ta ra uma ta ra
vuvu ravian; ma ra tutana ma kana tau-
lai dir ga parau kan ra mata i ra Luluai
God, ta ra davadavai na uma. 9 Ma ra
Luluai God i ga oro pa ra tutana ma i ga
biti tana: U ki ave? 10 Ma i ga biti: Iau tar
valongore ra nilaim ta ra uma, ma iau ga
burut, tago pa kaugu ta mal; ma iau ga
parau. 11 Ma i ga biti: To ia i tar ve u ba
pa kaum ta mal? Dave, u tar ian vang ta
ra davai, nina iau ga tigal u tana pi koko
una ian tana? 12 Ma ra tutana i ga biti:
Nam ra vavina u ga vaki ia piragu, ia
nam i ga tabar iau ma ra vuai ra davai,
ma iau ga ian. 13 Ma ra Luluai God i ga
biti tai ra vavina: Ava go u tar pait ia?
Ma ra vavina i ga biti: A vui i ga vagu pa
iau ma iau ga ian.

14 Ma ra Luluai God i ga biti tai ra
vui dari: Una manga kakaina ta ra lavur
vavaguai, ma ra lavur leing ara ra pui,
tago u tar pait nam ra magit; una kakao
ta ra balam uka, ma una en ra tobon ta
kaum nilaun par; 15 ma ina vatur ra kini
na ebar pire mumur ma ra vavina, upi
amur a ki na ebar vargil, ma damana
bula ra umana bul mur tam ma ra umana
bul mur tai ra vavina; na nuk upi na rua
vadala ra ulum ma una nuk upi una karat
vadala ra inabut na kauna.

16 Ma i ga biti tai ra vavina: Ina va-
ngala ra lavur kinadik piram, ba una ka-
kava; una kava vaarike ra umana bul ma
na tup u ra kinadik tana; kaum mamai-
nga na tur pire kaum tutana, ma na kure
u.

17 Ma i ga biti tai Adam: Tago u tar
torom ta ra nilai kaum vavina, ma u tar
ian ta ra vuai na davai nina iau ga tigal u
tana dari, Koko una ian tana, a pia na
kakaina ure u; na monong u ra papalum,
upi una ian tana ta kaum nilaun par.
18 A kait ma ra kara na tavua tana upi
kaum; ma una ian ta ra magit i tavua ta
ra uma. 19 Una en ra am magit ta ra ma-
ngamangon i ra matam tuk ta nam ra
bung, ba una lilikun mulai tadav ra pia,
tago di ga pait u mame; tago u a tobon
ika, ma una lilikun mulai tadav ra tobon.

20 Ma ra tutana i ga vatang kana va-
vina ba Eva, tago a na i diat par dia lal-
aun. 21 Ma ra Luluai God i ga pait ra mal
ure dir ma ra pal a vavaguai, ma i ga
vamal dir me.

22 Ma ra Luluai God i ga biti: Gire,
ra tutana i papait na varogop ma tikai
ta dat, tago i nunure ra magit i boina
ma ra magit i kaina; ma go upi koko na
tulue ra limana ma na tatak pa bula ta
ra davai na nilaun, ma na ian, ma na
laun vatikai, 23 ra Luluai God i ga tul
vaire vue kan ra uma Eden upi na palum
ra pia, nina di ga pait ia me. 24 Damana
i ga korot vairop vue ra tutana; ma i ga
vaki ra umana angelo ta ra uma Eden,
ta ra papar a taur tana, ma dia ga vatur
ra pakat na vinarubu i birao ma i tavur-
vuru, upi diat a balaure ra nga tadav ra
davai na nilaun.

The Bible in Tinata Tuna spoken by the
Tolai people of the Gazelle Peninsula
East New Britain Province
Papua New Guinea

53P—2M—1994—HKBS
ISBN 9980 63 321 2

Published	1983	8,000
Reprinted	1990	2,000
Reprinted	1994	2,000